

שערי יוסף הלכות פסח

דיני כשרות התרופות לפסח

תרופות שיש בהם חמץ

תרופות שיש בהם חמץ, אף שיש בהם קמח וכדו' כיון שנפסל מאכילת אדם, ואין כאן אחשביה כיון שכוונתו לרפואה מותר ליטול את התרופות בפסח, אך יש בזה כמה כללים ופרטים וכמו שיתבאר להלן⁵³².

תרופות לחולה שיש בו סכנה

חולה שיש בו סכנה [או שיש חשש סכנה] כיון שאינו יכול בלא התרופות, אין צריך שום הכשר על התרופות [אף אם יש בהם טעם], אך אם אפשר להשיג תרופות כשרות לפסח, לכתחילה יש להשיגם⁵³³. אבל אם אין כשר לפסח לא יקחו תרופות אחרות, כיון שכל שינוי בתרופות שלוקחים יכול להביא לידי סכנה⁵³⁴.

תרופות לחולה שאין בו סכנה

לחולה שאין בו סכנה, בתרופות שאין בהם טעם, מותר בלקיחת תרופות, אף אם ידוע שיש שם חמץ, כיון שטעמם פגום⁵³⁵, ובזמנינו אכשרא דרא וישנם תרופות כשירות לפסח,

הטעם משום שכל שינוי בלקיחת תרופות עלול להביא את החולה לכלל סכנה, וכתב שם, שמעיקר הדין בחולה כיון שבמקום צורך גדול יש לסמוך על דברי השאלות ור"ת שחמץ בטל בששים ולרב בכדור עצמו יש ששים וגם אף שרוב רפואות נפסלו מאכילת כלב, ומעיקר הדין אין אחשביה על אכילה לשם רפואה מ"מ לכתחילה מן הראוי להחמיר בזה. וכן האריך בתשובה הגר"א שטרן שליט"א ונדפסה בספר שביבי אש פסח.

⁵³⁵ . משנ"ב סי' תמ"ז ס"ק צז, וחזו"א או"ח סי' קט"ז סק"ח, ונתבאר בארוכה בחלק בירורי הלכה.

⁵³² . ונתבארו המקורות בזה בהרחבה בחלק בירורי הלכה סימן ז'.

⁵³³ . עי' משנ"ב סי' תס"ו סק"ב.

⁵³⁴ . בקובץ מבית לוי עמ' רנח הו"ד הגר"ש וואזנר זצוק"ל שמי שלוקח תרופות באופן קבוע כגון למחלות כרוניות מחלות לב לחץ דם ועוד אין לו לשנות כלל מלקיחת התרופות הקבועות אף הם התרופות הכשרות לפסח ולא ישנה לקחת תרופה אחרת המופיעה ברשימה ולגבי לקיחת תרופות לחולה שאין פיקוח נפש בנטילתן ואינו מופיעות ברשימת התרופות המותרות לפסח כשיש צורך גדול בקליחתם מותר לקחתם וראוי לערב לערב באוכל או כמשקה כדי שיהיה ודאי ששים, והביא שם בהערה

ולכן לכתחילה יש לקחת תרופות כשרות לפסח⁵³⁶. אך אם צריך להוציא הרבה כסף ע"ז אינו חייב להוציא⁵³⁷.

תרופות למיחוש קצת

חולה שיש לו מיחוש או כאבי ראש דינם כחולה שאין בו סכנה שמותר בתרופות אף שאין בהם טעם כיון שנפסלו ונפגמו מאכילת כלב⁵³⁸. ולכן אדם שכואב לו הראש בפסח אקמול או אופטלגין או דקסמול וכדו' שאינם כשרים לפסח ואין בהם טעם יכול לקחתם. [ויש מקילים רק בחולה שאין בו סכנה].

תרופות שיש בהם חשש תערובת חמץ

תרופות שיש בהם טעם ויש בהם חשש תערובת חמץ, אין להשתמש בהם ללא כשרות, [אלא א"כ בחולה שיש בו סכנה וכו' ל]⁵³⁹.

שמשדלים כמה מוועדות הכשרות, אמנם בחולה שיש בו סכנה חלילה להמנע עכ"ד.

ואמנם במש"כ לעיל שיש ענין להוציא ע"ז כסף, הנה בספר אשרי האיש חלק ג' פרק נח אות א' הובא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין אדם חייב להוציא הוצאות כספיות כבדות לצורך זה יעו"ש, אבל מוכח דעכ"פ דאם הוצאה קלה הרי יש להוציא ע"ז כסף, ויש לומר שחשיב בכלל הוצאות שבת וחג שמבואר בגמ' בביצה דף טז ע"א שהוצאות שבת וחג חוזרות וה"ה הכא.

⁵³⁷. הגרי"ש א' והו"ד בספר אשרי האיש ח"ג פרק נח' אות א.

⁵³⁸. עי' שו"ע הרב סי' שכ"ח סעיף יט.

⁵³⁹. ושוב ראיתי בספר סוכת חיים פסח ח"א עמ' ערה שכתב לדון בהא, שאם יש להכדור או להתרופה שהוא שותה טעם מתוק אשר נהנה ממנו שלכאורה יש לחוש כאן לכ"ע משום אחשביה דאע"ג דמסתבר שאף בכה"ג אין על הכדור שם אוכל דלא מהני איזה מתיקות שנותנים בתוכה להסכו ממציות של עפרא בעלמא למיהוי עליה שם אוכל אבל מכיון שנהנה באכילתה שוב לא קרוב כ"כ לומר שאין דעתו בטילה אצל כל אדם, דהא הלא הרבה בני אדם אוכלין אותה באופן זה, ולכאורה יש לחוש בזה למש"כ הב"ח בסימן תמב דכיון דע"י תערובת אכלי ליה אינישי אע"פ שהוא אכלו בלא תערובת לדידה חשיבנן אכילה ואסור עכ"ד, וא"כ כ"ש בנ"ד שאכלו ע"י תערובת של סוכר.

ועוד כתב שם שיש לחוש משום שי"ל אחשביה אכילתו שכיון שהוא נהנה באכילת התרופה י"ל דשוב

⁵³⁶. מצינו להגרשז"א זצוק"ל בקובץ מוריה (שנה יג גליון נד עמ' סא) שכתב, גם אני העני לא ידעתי למה יש שמאד מחמירים בזה יעו"ש שהוא משום שהרי אין לאסור בזה משום אחשביה, ולפי"ז נראה לכאורה דאין ענין לקנות תרופות מיוחדות לפסח.

ואמנם בחזו"ע פסח עמ' קכ כתב שמה טוב לבקש מהרופא כדורים שאין בהם חשש חמץ יעו"ש, וכן כתב בקובץ הלכות רבי שמואל קמינצקי בהלכות פסח עמ' קלד שכל התרופות שלוקחים בפסח יש להדר לקחת כשרות לפסח תרופות שכשרות לפסח, ובהערה שם ביאר שכיון שמצויים תרופות כשרות ויש רשימות של תרופות כשרות לפסח יש להדר לקחת תרופות שכשרות לפסח, וכתב שם בשם הגר"ש קמינצקי שליט"א שאמר שאפילו שאם אלו שהם כשרות לפסח הם יקרים יותר מהרגילים אפ"ה יש לקנות את הכשרים לפסח יעו"ש, וכתב שם שכה"ג כתב בשו"ת ציצ"א אליעזר ח"י סימן כה פרק כ' סק"ב שאע"ג שמדינא הרבה תרופות מותרים בפסח משום שישראל קדושים הם יש לחזר לכתחילה אחרי כל הדרכים שלא יהא בהם כל תערובת חמץ שהן יעו"ש. וכן כתב בשו"ת קנין תורה ח"ד סימן מד שהיות וחוששים לשיטות שיש דין אחשביה אף בתרופות ואפילו חייבים לבלוע תרופה שבתערובת חמץ, מכנסיים את החומר לנייר דק או לתוך כמוסיה נקיה מחשש חמץ וכך יש לבלוע את התרופה יעו"ש.

ובחוט שני פסח שם שתרופות שמעורב בהם קמח וכדו' ואין בהם טעם חמץ ונפסלו מאכילת כלב קודם פסח מותר לחולה לבולעם אם הם ודאי נפסלו מאכילת כלב והיותר טוב אם אפשר לסדר שלא יהיה מעורב בהם כלל חמץ אף שמותר מעיקר הדין וכמו

שערי יוסף הלכות פסח

תרופות הומאופתיות

תרופות הומאופתיות בזמנינו מעורב בהם אלוכהול, ולכן צריך לבדוק שיש בהם כשרות לפסח, ויש להתיעץ עם הרופא המטפל לכשרות לפסח.

תרופת לילדים קטנים

ילדים קטנים אף שדינם כחולה שאין בו סכנה, מ"מ צריכים לקחת סירופ כגון אקמול וכדו' כשרים לפסח.

כדורי מציצה

כדורי מציצה אם יש בהם טעם אסור לקחת אותם בפסח.

כדורי מניעה

כדורי מניעה וכדו' בדרך כלל אינם צריכים כשרות לפסח, ויש לעיין ברשימת התרופות המופיעה במדריכי הכשרות.

פרימולוט נור

פרימולוט נור יש בו חששות טבל, אבל אין בו חשש חמץ בפסח.

ברזל ויטמינים

ברזל ויטמינים וכדו' לנשים מעוברות, כגון פרנטל ברזל ותחליפי ברזל, אם אין בהם כשרות לפסח אין לקחתם⁵⁴⁰, כיון שבדרך כלל אפשר לדלג עליהם, [כיון שאם לא לוקחים ברזל שבוע אחד אינו מזיק], ובמקום חולשה וכן יש חוסר ברזל או המוגלובין נמוך, צריך להמשיך לקחת את הברזל אפשר לקחתם, [ותלוי כל תרופה לגופה, וטוב לעשות שאלת חכם] ובזמנינו מצוי רשימה של ברזל וחומצה פולית וויטמינים שכשרים לפסח [וחומצה פולית בד"כ אינו צריך כשרות לפסח].

הוא רוצה בקיומו. וע"ע במש"כ בזה בשו"ת תשובות והנהגות חלק ו' סימן קעב.

וכן נראה לדינא שכיון שהוא דבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל, כמ"ש במשנ"ב סימן תמב סק"ה וכן כתב במאר מרדכי שם סק"ו ובכה"ח שם סקנ"ט, וכן האריך בזה לדינא בשו"ת יביע אומר ח"י חאו"ח סימן לז אות ב' שהאריך בדיון זה אם הוא לכו"ע יעו"ש, ומ"מ הכא יש לדון כל ויטמין לגופו האם הוא חשיב מעמיד או לא חשיב מעמיד, וע"ע בשו"ת בצל החכמה ח"ד סימן קעד, ובשו"ת באר הלכה סימן יח שויטמנים עוברת תהליך יצור שמבטל את כל המהות של החמץ ופנים חדשות לכאן ולכן באדם שצריך חיזוק ולוקח את זה כל יום אין חשש לקחת את זה כל יום אבל באדם רגיל כיון שאין בזה צורך דחוף יש להמנע. ובחוט שני שם כתב שויטמנים שיש מהם שעשויים מנבט חיטה וכיוצא בזה אין בהם משום היתר של חולה יעו"ש, וכן כתב בספר סכות חיים שם עמ' רעו בשם הגר"ש קמנצקי שליט"א.

לא מוכח שאכלו משום רפואתו שהרי כל מה שיש להקל בתרופה דמשום חוליו מוכיח דאינו אוכלו משום אכילה אלא משום רפואה, אבל שאוכלו בדרך אכילה שהוא מתוק לכאורה י"ל שלא אמרין אחשביה.

ומ"מ הביא שם ששמע בשם מרן הגר"מ פיששטיין זצ"ל שכיון דסו"ס כל כוונתו משום רפואה ממילא לא אחשביה.

⁵⁴⁰ בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סימן קכד נשאל בדיון מיצים ועוד מאכלים שמעורב בהם ויטמין C מגלוקזה מחטים דחמץ, ואך שהכמות מעט מאד ובטל באלפים, כחו רב שמערבין אותו כיון שבעיבוד נאבד כח הויטמין ובה נוסף ממנו וחשוב ולכן מפרסמים בכל קופסא כמות הויטמין שמוסיפים, וכתב שיש רבנים שהתירו מדין ביטול. וכתב שם שלענ"ד אין לחשוש כאן מדין ביטול ברוב, כיון שעתה

דיני כשרות התרופות לפסח

משקה העמסת סוכר

העמסת סוכר, אין לשתות את המשקה בפסח, כיון שאין דחיפות לעשותו דוקא בפסח, ואפשר לעשותו גם לאחר פסח.

ברזל ויטמין די

ברזל או ויטמין די לילדים יש לקחת בהכשר לפסח. [ואין לקחתו ללא כשרות כיון שיש בהם טעם, אך אם אין בהם דינו כנ"ל]⁵⁴¹.

תרופות שיש בהם קטניות

תרופות שיש בהם קטניות, מותר לקחתם לחולים שאין בהם סכנה מותר אף למקפידים שלא לאכול את הקטניות שיש בהם⁵⁴², ולכן חולים וזקנים יכולים להשתמש באנשור פלוס או דייסא וכדו' כיון שדינם כחולה שאין בו סכנה.

תרופות לאינם בריאים בנפשם

כדורים לאינם בריאים בנפשם אין צריכים כשרות לפסח.

מלטונין

כדורי שינה [מלטונין] צריכים כשרות לפסח מחשש חמץ, [אך משום חשש קטניות אפשר לקחתם].

כדורי ריטלין

ריטלין לכתחילה צריכים כשרות לפסח⁵⁴³, [כיון שהותר רק לחולה שאין בו סכנה] ומצוי בזמנינו כדורי ריטלין כשרים לפסח, ובמקרה הצורך שאין כשר לפסח יש לעשות שאלת חכם.

ויטמינים ותוספי תזונה

ויטמינים ותוספי תזונה, צריכות כשרות מהודרת לפסח, ואף לאדם חולה, אין לקחת ללא כשרות, כיון שבזמנינו מצויים הרבה תוספי תזונה שכשרים לפסח⁵⁴⁴.

כה פרק כ' סק"ב יעו"ש. וכ"כ בנשמת אברהם סי' תס"ז סק"א.

⁵⁴³. כיון שיש בריטלין 10 מ"ג יש בו עמילן חיטה, אך מ"מ יש ביטול, וכל הצדדים שנתבארו בחלק בירורי הלכה בדין כשרות התרופות לפסח, מ"מ כיון שאין דינו כחולה שאין בו סכנה אין להקל בכך, אמנם יש אופנים שא"א לשנות את סוג התרופה, ויש לעשות שאלת חכם. וראה מש"כ בקובץ שערי יוסף חולים ביו"כ, ושוב נתברר שברטין החומר מצופה בטריאטיל ציטארט שיש חוששים שיש בו חשש חמץ, אבל לאחר בירור העדה החרדית כל הטריאטיל ציטארט בעולם למעשה אינו חמץ, ולכן למעשה מורים שמעיקר הדין בכל סוגי הכדורים של ריטלין אין חשש איסור של חמץ בפסח.

וריטלין SR LA אינו צריך כשרות לפסח. (עי' מדריך מעשי לפסח תשפ"ו סוף פרק ז').

⁵⁴⁴. וכמו שיתבאר להלן בחלק בירורי הלכה, וכ"כ בשו"ת יחו"ד (ח"ס סימן ס') וכן הסכמת הפוסקים.

ורק שאין תחליפים אחרים לחולה שאין בו סכנה או לתינוקות יש להחזיר, כיון שהחמץ בטל כעפרא דארעא, וכמו שהורה הגרשז"א בהליכות שלמה (פסח עמ' עב).

ובזמנינו יש הרבה תוספי תזונה כשרים לפסח, אומגה, קאר מהדרין, חומצה פולית 400, כורכום קאר, ועוד.

⁵⁴¹. בספר שלמי מועד עמ' שכט בשם הגרשז"א שויטמין שיש בו תערובת חמץ אפשר שכיון שאותו חמץ שממנו נעשה הויטמין עובר תהליך כימי שע"כ נפסל החמץ וגם בתהליך היצור הויטמין עצמו אינו נעשה לאכילה רק נעשה ראוי לאכילה ע"י תערובת של דברים אחרים אין לו תורת חמץ ואין לומר בזה אחשביה שייחשב כמו מאכל בפנ"ע ויחול עליו תורת חמץ ומה שבעל המפעל החשיב חמץ זה להשתמש בו אין בכך כלום שכאשר הקונה קונה אותו הוא בתערובת וע"י תערובת ליכא אחשביה ולכן לגבי תינוקות מותר לתת להם ויטמין זה בלי חשש עכ"ד.

⁵⁴². בשו"ת מהר"ם שיק סימן רמא כתב שתורפות העשויות מקטניות ואפילו קטניות ממש מותר לחולה לקחתם אף שאין בו סכנה רק שיראה להכינם לפני פסח וכן לייחד להם כלים מיוחדים יעו"ש, וכן כתב בשו"ת מלמד להועיל סימן צה, ובשו"ת צי"א ח"י סימן

שערי יוסף הלכות פסח

חלבון

חלבון כגון חלבון חיטה, הרי הוא חמץ גמור, ואין להשתמש בהם בפסח.

אלכוהול רפואי

אלכוהול רפואי בזמנינו אינו מיוצר מחמץ.

רפואה חיצונית

רפואות חיצוניות כגון נרות, זריקות, פתילות, חוקן, משחות, חומרי חיטוי, טיפות אוזניים או עינים, משאפים, תכשירים לאינהלציה שמעורב בהם כוהל חמץ, כיון שעומדים לשימוש חיצוני מותר להשתמש בהם בפסח.

צורת ההשתמשות בתרופות שיש בהם חמץ

ישנם ב' אפשרויות כיצד להשתמש בתרופות שיש בהם חמץ. (א). יכון בשעת הקניה שלא לזכות בהם, (ב). יניחם במקום שמכור לגוי ויקח אותם מהמקום המכור לגוי ע"י ילד קטן, ויתכון שלא לזכות בהם⁵⁴⁵.

קניית תרופות אחר פסח במקום שלא נמכרו לגוי

מותר לקנות תרופות אחר פסח אף אם יודע שלא נמכרו לגוי. אך סירופ כגון אקמול וכדו' או כדורי מציצה שיש בהם טעם, אין לקנותם במקום שלא נמכר שם החמץ כדין.

רשימת תרופות הכשירות

בזמנינו אפשר דרא וישנם רשימות תרופות הכשירות הנדפסות ע"י בד"ץ העדה החרדית או כללית, ומ"מ תרופה שאין בה טעם מותר לקחת אף אם אינה נמצאת ברשימת התרופות הכשירות לפסח, אלא שאם יש אותו סוג תרופה הנמצא ברשימת התרופות הכשירות לפסח, יש לקחת תרופה זו.

וכן בספר אהל יעקב פסח עמ' רלז בהערה הביא שדעת הגרי"י פישר זצ"ל לגבי שחולה שהוצרך לקחת תרופות שיש בהם חמץ הורה למכור התרופות להנכרי בתנאי שיכול לקחת אותם כשצריך ולהניחם במקום שמניחים את כל הדברים המכורים ובכל פעם שנצרך לקחת את התרופה יקח משום רק את הכמות שנזקק לה עתה. [ויעו"ש בספר הנ"ל שהביא דעת הגר"מ דייטש שליט"א הוא דחולה שאין בו סכנה שצריך לקחת תרופות בפסח שמכילה חשש חמץ ולא נמא לזה תחליף מתאים בלי חשש חמץ ההוראה בזה לעטוף את הכדור בנייר דק או בקפסולה נקיה מחשש חמץ וכן לבלוע אותה, ועוד שיש תרופות בקפסולות שהתרופה עצמה אין בה חשש חמץ כלל רק הקפסולה מכילה תערובת של חמץ מותר להחזיק בביתו את התרופה עם הקפסולות ולפני לקחת התרופה יוציא את האבקה ויבלענה ואת הקפסולה יזרוק לאשפה].

⁵⁴⁵ . כתב בחזו"ע פסח עמ קכב שיש להתיר וז"ל: חולה שיש בו סכנה ויודע שיצטרך להשתמש בפסח בתרופה שיש בה חמץ, יש לו לקנות התרופה קודם לפסח, וכיון בפירוש שאינו רוצה לזכות בחמץ שבתרופה ויניח אותה במקום מוצנע, וכשיצטרך יקח ממנה בכל פעם כפי הצורך, ואם התרופה טעימה לחיך טוב שיתן בתוכה דבר מר, שתהיה שלא כדרך הנאתה, ובעודה בכפו יבלענה, (ועיין בספר נשמת אברהם סימן תסו, ודו"ק). עכ"ד, וכה"ג האריך בכ"ז בילקו"י שם, ועיין עוד במה שהאריך בזה הגרש"א שטרן שליט"א בשו"ת שביבי אש או"ח חלק ג' סימן יב אות יט שמותר לקחת תרופות חמץ שכך מתנים עם הגוי מעיקרא שיתחשבנו איתו על כך לאחר פסח.

דיני כשרות התרופות לפסח

תחליפי חלב שאינם כשרים לפסח

ישנם תחליפי חלב לתינוקות רגישים, [כגון נוטרגימן וכדו'] ואין עליהם כשרות לפסח, ויש בהם חשש תערובת חמץ, ולכן אם אין תחליף אחר, ימכור את התחליפים לגוי, וישתמשו בהם בפסח בכלים מיוחדים⁵⁴⁶.

התחליפים לגוי, וישתמשו בהם בפסח בכלים מיוחדים, עכת"ד.

ולגבי כשרות תחליפי מזון כל השנה, בשעת הדחק כיון שאין להם מאכל אחר אפשר להשתמש בהם כיון שהוא פיקוח נפש, ואף שיש תערובות של חלב ובשר וכן אם יש שם חשש חזיר שעשוי מאינזימים מלבלב של דבר אחר, וכפי שיש חוששים, כיון שהוא פיקוח נפש מותר. [בצירוף שבטל בשישים ונותן טעם לפגם, ואכמ"ל], וגם שאנזים עצמו שהשתשנה ונהפך לאבקה בטל ממנו תורת האיסור, כמבואר בשו"ע יו"ד סו"ס פ"ז, ובשו"ת אחיעזר ח"ג ס' לא, ונתב' בארוכה לגבי כשרות התרופות, בשערי יוסף בשר חלב סו"ס פז. ולכן במקום פיקוח נפש, בצירוף ההיתרים הנ"ל יש להקל, אך אכן צריך לבדוק ע"י רופא מומחה, שאין לו תחליף מזון אחר חוץ מזה, וצריך שיהיה רופא שניכר שאומר באמת או שהוא רופא שומר תורה ומצוות. [ומבואר ברמ"א יו"ד ס' פ"א ס"ז שקטן האוכל דבר איסורם אף מדרבנן מזיק לו בקטנותו, ואכמ"ל]. וכן הסכים בזה הגרש"ק גרוס שליט"א.

⁵⁴⁶ . עי' משנ"ב סי' תנ"ב סקי"ח, ובספר הליכות מועד עמ' עב כתב בשם הגרש"א שבשעת הצורך שצריכים אבקת חלב שמכל חלבון בתוספת רכיבים שאינם כשרים לפסח מותר לקטנים, ובס' הורני חוקיך פסח ח"א עמ' רסא כתב שתחליפי חלב אם ומזון לתינוקות ברובם אין בהם שום חשש חמץ, ויש סוגים בודדים שיש בהם ספק חמץ בויטמינים מסוימים אך הכמות מזערית ובמקום צורך יש להקל לתינוק שהדבר נצרך לו, וכתב שם בהערה שידוע שברובם אין חמץ כלל ובסוגים בודדים יש תקופה מדגן אף אינו ברור כלל שהוא חמץ ויש שהוא מעורב ביותר מאחד מאלף, והוא בטל בשישים, ומה שאין עליהם חותמת כשירה לפסח משום שאינם מכשירים את המפעל, ועוד כתב שם שהדבר תלוי לפי סוג התחליף והנחיצות והצורך ובמקרים מיוחדים לתינוקות רגישים יש צורך דוקא בתחליפי מזון הנ"ל. ולפי"ז יש מקום להקל שאי"צ למכור לגוי ולהוציא כל פעם. ואמנם מהגרע"פ שמעתי לדינא שאם אין תחליף אחר, ימכור את